

FUZIUNEA PARTIDULUI NAȚIONAL CU PARTIDUL ȚĂRĂNESC. CREAREA PARTIDULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC

de IOAN SCURTU

Deși unele aspecte privind activitatea partidelor politice din România după primul război mondial au fost abordate în câteva lucrări și studii aparținând istoriografiei marxiste¹, problema fuziunii Partidului Național cu Partidul Țărănesc și crearea Partidului Național-Țărănesc nu a constituit obiectul unei cercetări speciale. Studiul de față își propune să aducă o contribuție la cunoașterea modalităților concrete în care s-a realizat fuziunea celor două partide și a caracterului Partidului Național-Țărănesc, întemeiat în octombrie 1926.

Afișînd un program burghezo-radical, Partidul Țărănesc — constituit în decembrie 1918 — reușise să câștige o largă aderență, mai ales în rîndurile țărănimii. În esență, acest partid reprezenta burghezia rurală, interesată în adîncirea democrației burgheze, în limitarea puterii economice și politice a moșierimii și a mării burghezii.

Partidul Național — care a avut un rol important în lupta de eliberare națională a românilor din Transilvania — se declara pentru îndeplinirea dezideratelor burghezo-democratice înscrise în Declarația adoptată de Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Acest partid apăra, mai

¹ Dintre acestea cităm: Gh. Ghica, *Procesul de descompunere a Partidului Conservator Progresist de sub șefia lui Alexandru Marghiloman*, în „Analele Universității București. Istorie” 1967; V. Liveanu, *Situația politică internă a României în momentul creării P.C.R. Sistemul partidelor politice*, în „Studii”, nr. 3/1966; M. Mușat, *Considerații privind activitatea unor partide politice din România între anii 1918—1921*, în „Lupta de clasă”, nr. 12/1969; idem, *Unele considerații privind activitatea, doctrina și ideologia Partidului Țărănesc în perioada 1918—1921*, în *Cumidava, Brașov*, II/1968; Z. Ornea, *Țărănismul. Studiu sociologic*, Edit. politică, București, 1969; A. Petric, *Trăsăturile generale ale dezvoltării României în primul deceniu interbelic*, în *Cumidava, Brașov*, II/1968; E. Popescu, *Crearea Ligii Poporului și activitatea ei pînă în martie 1920*, în „Studii”, nr. 2/1968; Ioan Scurtu, *Proiectul de lege agrară depus din inițiativă parlamentară în martie 1920*, în „Analele Universității București. Istorie”, nr. 2/1969; Stanciu Stoian, *Fazele dezvoltării țărănismului în România, București* (1944); Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, *Viața politică din România. 1918—1921*, Edit. politică. București, 1972.

ales, interesele burgheziei ardelenе, care nu vedea cu ochi buni tendința liberalilor de a pune mîna pe întreprinderile economice din Transilvania.

După 1918, între liderii Partidului Național și cei ai Partidului Țărănesc au avut loc, în repetate rînduri, tratative în vederea creării unui puternic partid de opoziție care să contracareze dominația politică a Partidului Național-Liberal. În iunie 1924, Iuliu Maniu și Ion Mihalache au ajuns la un acord în 10 puncte pe baza căruia să se realizeze unirea celor două partide. În fața marilor concesii programatice făcute Partidului Național, țărăniștii de stînga au cerut ca în conducerea Partidului Național-Țărănesc să fie inclus și C. Stere — ca o garanție că noul partid nu va aluneca tot mai spre dreapta. Dar Congresul Partidului Național nu a acceptat această propunere, iar fuziunea a eșuat.

Modul de rezolvare a crizei de guvern din martie 1926 — cînd la cîrma țării a fost chemat Partidul Poporului care avea doar 7 mandate în parlament — și desfășurarea alegerilor parlamentare din mai 1926 — cînd guvernul Al. Averescu, utilizînd aparatul de stat și armata, a reușit să cîștige alegerile prin falsificarea voinței naționale — au sădit în mintea conducătorilor Partidului Național și ai Partidului Țărănesc convingerea că numai unindu-și forțele într-un mare partid vor putea ajunge la putere.

În ședința din 10—11 iulie 1926, Comitetul Central Executiv al Partidului Țărănesc a autorizat Delegația Permanentă să precizeze, împreună cu conducerea Partidului Național, condițiile concrete ale fuziunii; I. Mihalache a fost împuternicit să conducă discuțiile cu reprezentanții Partidului Național². La 12 iulie, I. Mihalache adresa o scrisoare lui I. Maniu prin care-i aducea la cunoștință hotărîrea Comitetului Central Executiv al Partidului Țărănesc și arăta că „stă la dispoziție” pentru a examina problema fuziunii, astfel încît discuțiile să se încheie pînă la 31 august³.

Primind scrisoarea, I. Maniu a intrat în tratative cu I. Mihalache, fără a mai cere aprobarea organelor conducătoare ale Partidului Național. Prin acțiunea sa, I. Maniu urmărea două lucruri: să știe ce noi concesii erau dispuși să facă țărăniștii „din îndoitul punct de vedere al programului și al organizației”⁴, iar pe de altă parte, să evite o recrudescență a divergențelor din sînul Partidului Național.

Intr-adevăr, după chemarea lui Al. Averescu la putere, în Partidul Național s-a dezvoltat o grupare — în frunte cu Alexandru Vaida-Voievod, Sever

² Comunicat. *Hotărîrile Comitetului Central Executiv al Partidului Țărănesc*, în „Țărănismul”, II (1926), nr. 13 din 18 iulie.

³ *Fuziunea partidelor național și țărănesc*, în „România”, III (1926), nr. 881 din 12 octombrie.

⁴ *Ibidem*.

Dan, Ștefan C. Pop, Aurel Dobrescu, preotul Man — care susținea că singura cale de a ajunge la putere era înțelegerea cu Partidul Național-Liberal, întrucât Ion I. C. Brătianu avea rolul hotărâtor în schimbarea guvernelor. Această grupare era împotriva fuziunii cu Partidul Țărănesc, afirmând că noul partid ar fi condamnat la ani lungi de opoziție. Partidul Național-Liberal privea „cu firească simpatie”⁵ activitatea lui Al. Vaida-Voievod, Sever Dan și a celorlalți, încercînd — prin Al. Constantinescu și Gh. Tătărăscu — să trateze fuziunea între naționali și liberali⁶. O altă grupare din Partidul Național care se opunea fuziunii cu Partidul Țărănesc era a iorghiștilor, întrucît se vedea sacrificată în favoarea țărăniștilor. De asemenea, și C. Argetoianu era împotriva fuziunii cu țărăniștii — deși evita să-și exprime în mod public punctul de vedere — pentru că i se rezerva un rol de mîna a treia în noul partid.

Nici în Partidul Țărănesc nu lipseau adversarii fuziunii. În fruntea acestora se afla dr. N. Lupu care a încercat să atragă de partea sa un număr cât mai mare de cadre țărăniste, a căutat să promoveze aderenții săi în conducerea organizațiilor județene și a inițiat consfătuiri peste capul președintelui Comitetului Central Executiv. Dr. N. Lupu declara că dacă fuziunea cu Partidul Național se va face, el și prietenii săi nu o vor accepta⁷. Elementele de stînga din Partidul Țărănesc considerau că tratativele de fuziune dăunau partidului și produceau „confuzie și nedumerire în spiritul cetățenilor”⁸. Unii țărăniști, ca Gh. Chervasie din Banat, susțineau că cea mai bună fuziune se putea face „între țărănimia din Ardeal și cea din restul țării și apoi între țărănimia întreagă și muncitorimea de la orașe”⁹. Împotriva fuziunii erau și unele elemente de dreapta, ca G. Bogdan-Duică, care considerau că noul partid ar desfășura o activitate sterilă, care nu i-ar permite să ajungă la putere. Cu consimțămîntul lui Gr. Iunian și dr. N. Lupu, G. Bogdan-Duică a publicat la începutul lunii iulie cîteva articole împotriva lui C. Stere, unul din cei mai aprigi susținători ai fuziunii Partidului Țărănesc cu Partidul Național¹⁰.

⁵ Declarațiile d-lui Gh. Tătărăscu, în „Adevărul”, XXXIX (1926), nr. 13090 din 20 august.

⁶ O dată istorică. Zece ani de la fuziunea partidelor național și țărănesc. 1926—1936, București (f. a.), p. 14; Oferta liberală și regionalisto-țărăniștii, în „Îndreptarea”, VIII (1926), nr. 84 din 11 august.

⁷ Procesul intern din Partidul Țărănesc, în „Viitorul”, XIX (1926), nr. 5538 din 18 august.

⁸ Congresul anual al Partidului Țărănesc din Covurlui, în „Aurora”, VI (1926), nr. 1407 din 18 iulie.

⁹ Gh. Chervasie, Fuziuni ... confuziuni ... difuziuni, în „Gazeta țaranului”, Timișoara, III (1926), nr. 13 din 4 iulie.

¹⁰ Gruparea țărănistă ameninșă să se rupă, în „Îndreptarea”, VIII (1926), nr. 164 din 20 iulie.

Totuși, adopții fuziunii erau mult mai numeroși; ei aveau de partea lor o bună parte a opiniei publice care considera că prin unirea Partidului Țărănesc cu Partidul Național se putea crea instrumentul în stare să pună capăt dominației politice a Partidului Național-Liberal și să asigure funcționarea normală a regimului parlamentar-constituțional. Referindu-se la rezolvarea crizei de guvern din aprilie 1926 și la desfășurarea alegerilor generale, I. Mihalache declara că „Problema de competență pentru partidele democratice este salvarea votului universal. Restul programului trebuie să rămână pe al doilea plan”¹¹. V. Madgearu cerea ca fuziunea să se facă imediat, fără noi pertractări, mai ales că prin plecarea foștilor taksți în aprilie 1926 „mărul de discordie a dispărut”¹². Ardoarea cu care V. Madgearu susținea fuziunea era generată și de faptul că el își asigurase, cu sprijinul lui I. Maniu, un loc de frunte în partidul fuzionat și anume cel de secretar general¹³. Liderii țărăniști țineau să facă fuziunea cu Partidul Național întrucât acesta era un partid puternic, cu o mare aderență în Transilvania, și avea un program mai larg decât al altor partide burgheze. Ei ajunseseră la convingerea că activitatea de creare a unor puternice organizații țărănesti peste munți era o muncă de Sisif, și că era preferabil să se purceadă la fuziunea cu Partidul Național. Referindu-se la cauzele care au determinat Partidul Țărănesc să fuzioneze cu Partidul Național, Stanciu Stioan scria: „Dintr-o neîncredere în puterile proprii, izvorâtă și din situația de fapt, dar și dintr-un complex de inferioritate, care a caracterizat în parte pe conducătorii principali ai Partidului Țărănesc, acesta a înțeles să caute alianțe nu la stînga, ci mai la dreapta. S-a străduit să capete încrederea burgheziei, în loc să se organizeze temeinic și să se apropie de muncitorii industriali, în lupta comună”¹⁴.

Liderii țărăniști nu luau în considerație eventuala colaborare cu organizațiile politice ale clasei muncitoare și chiar evitau să mai susțină necesitatea alianței între țărănime și clasa muncitoare. Mica burghezie rurală, timorată în fața mării burghezii urbane, dar dornică de a se așeza la masă alături de ea, abandonase pornirile radicale din anii precedenți și se străduia să intre în grațiile cercurilor guvernante. Multe cadre țărănesti se săturaseră de opoziție și doreau să ajungă cît mai repede — chiar sacrificînd anumite principii — la putere. Înțelegînd că regele și liberalii împiedicau în mod sistematic aducerea Partidului Țărănesc la guvern, neso-

¹¹ *Salvarea votului universal. Declarațiile d-lui Ion Mihalache*, în „Aurora”, VI (1926), nr. 1369 din 4 iunie.

¹² *Grandioasa manifestație din Capitală pentru Blocul național-țărănesc*, ibidem, nr. 1355 din 19 mai.

¹³ N. Iorga, *O viață de om*, vol. III, Edit. N. Storiță, București, 1934, p. 141.

¹⁴ Stanciu Stioan, *Fazele dezvoltării țărănismului în România*, București (1944), p. 26.

cotind astfel preferințele compului electoral, liderii țărăniști nu au căutat să facă apel la mase pentru a sili pe suveran să le încredințeze puterea, întrucât ei se temeau că masele vor trece la acțiuni revoluționare. Conducătorii Partidului Țărănesc au ales o altă cale, considerată mai sigură, aceea a fuziunii cu Partidul Național.

În urma tratativilor purtate, la jumătatea lunii septembrie I. Mihalache și I. Maniu au ajuns la un acord privind programul și organizarea noului partid. Problema fuziunii fusese abordată de I. Maniu și I. Mihalache în toate detaliile, fără a informa organele de conducere ale celor două partide asupra stadiului tratativilor și a concesiilor făcute. Noul partid se zămislea în culise. Nu numai principiile programatice, dar și organele de conducere erau fixate după cortină, fără consultarea și fără știrea masei membrilor. La insistența lui I. Maniu, Ion Mihalache a acceptat ca C. Stere să nu facă parte din organele de conducere permanente ale Partidului Național-Țărănesc. Aceasta era o serioasă concesie făcută elementelor de dreapta din Partidul Național, care erau împotriva ideilor burghezo-democratice susținute de C. Stere.

Acordul fiind stabilit, I. Maniu a rugat pe I. Mihalache să redacteze propunerile concrete de fuziune sub forma unei scrisori către cei doi președinți ai Partidului Național*. La 21 septembrie scrisoarea lui I. Mihalache¹⁵ a ajuns în mâinile lui I. Maniu și N. Iorga. Președintele Partidului Țărănesc propunea următoarele modalități concrete de fuziune: noul partid să se numească Partidul Național-Țărănesc; principiile programatice de bază să fie cele stabilite în 1924 „cu reviziunile necesare făcute prin comun acord”; organizarea partidului să se facă în conformitate cu statutul elaborat în 1924, „revizuit de comun acord”; pînă la votarea acestuia de congresul general, Partidul Național-Țărănesc să fie condus de un comitet central compus din Delegația Permanentă a Partidului Național și din Comitetul Central Executiv al Partidului Țărănesc, avînd fiecare un număr egal de membri; un comitet de direcție mai restrîns, format din 10—12 delegați din partea fiecărui partid, să hotărască asupra problemelor curente. În scrisoare se afirmă că, deși I. Maniu „a cerut cu insistență ca desemnarea președintelui să fie făcută de Partidul Național și pe seama unei persoane din sînul său”, Partidul Țărănesc „condiționează” ca partidul fuzionat să fie prezidat de I. Maniu. Aceasta era doar o explicație pentru N. Iorga, întrucît I. Maniu nu concepea ca Partidul Național-Țărănesc să aibă alt președinte în afară de el. În continuare

* Din primăvara anului 1925, ca urmare a fuziunii Partidului Național al Poporului cu Partidul Național, acest partid avea doi președinți: N. Iorga și I. Maniu.

¹⁵ Fuziunea partidelor național și țărănesc, în „România”, III (1926), nr. 881 din 12 octombrie.

se arăta modul cum vor fi împărțite funcțiile de conducere: secretarul general era țărănist, casierul național, doi vicepreședinți dintre membrii Partidului Țărănesc și doi dintre cei ai Partidului Național¹⁶. Scrisoarea lui I. Mihalache conținea acordul la care președintele Partidului Țărănesc a ajuns în tratativele sale cu I. Maniu, ferindu-se să intre în detalii și nominalizări, pentru a da impresia că era vorba numai de o înțelegere de principiu, hotărârile concrete trebuind să fie luate de organele conducătoare ale celor două partide.

Îndată ce a primit scrisoarea, I. Maniu a declarat că era „din toată inima pentru fuziunea cu Partidul Țărănesc” și își exprima credința că noul partid „nu va putea fi neglijat de factorul constituțional”¹⁷. Pentru a restabili unitatea de vederi în gruparea ardeleană a Partidului Național, I. Maniu a convocat pentru 25 septembrie 1926 la Brașov ședința Comitetului Executiv al organizației Partidului Național din Transilvania și Banat. Cu acest prilej, el a făcut un lung expozeu în favoarea fuziunii Partidului Național cu Partidul Țărănesc și a declarat că mai curând se retrage de la șefie decât să lucreze pentru altă soluție. Împotriva fuziunii, și pentru o „apropiere de liberali”, au vorbit Sever Dan și preotul Man. Dar Al. Vaida-Voievod a susținut punctul de vedere afirmat de I. Maniu, demobilizând pe filoliberali. În aceste condiții, Comitetul Executiv al organizației din Transilvania și Banat a hotărât în unanimitate să propună Delegației Permanente a Partidului Național acceptarea fuziunii cu Partidul Țărănesc pe baza scrisorii lui I. Mihalache din 21 septembrie¹⁸. A doua zi, 26 septembrie, a avut loc la București ședința Delegației Permanente a Partidului Național. Prezent la prima parte a ședinței, N. Iorga a declarat că Delegația Permanentă nu avea calitatea să ia o hotărâre în legătură cu fuziunea, acest drept revenind numai congresului partidului. De asemenea, el a cerut adoptarea statutului Partidului Național, întrucât cel existent era de dinaintea fuziunii cu Partidul Naționalist al Poporului. I. Maniu a replicat că chestiunea care interesa era aceea a fuziunii, iar în cazul acceptării acesteia „discuția asupra statutului ar deveni inutilă”¹⁹. În continuare, I. Maniu a făcut o expunere asupra tratativelor avute cu I. Mihalache și a citit scrisoarea din 21 septembrie. Întrucât unii vorbitori au cerut lămuriri asupra programului și statutului noului partid, I. Maniu a propus alegerea unei comisii care să studieze cele două documente redactate sub formă de proiect și care să-și expună observațiile în fața Delegației Permanente. După o jumătate de oră, președintele acestei comisii a citit un raport „de zece rânduri

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Declarațiile d-lui Iuliu Maniu, în „Patria”, VIII (1926), nr. 209 din 24 septembrie.

¹⁸ Adunarea de la Brașov, în „România”, III (1926), nr. 869 din 28 septembrie.

¹⁹ Înființarea fuziunii, în „Patria”, VIII (1926), nr. 214 din 30 septembrie.

și toată lumea a fost mulțumită“²⁰. Delegația Permanentă a aprobat „cu aclamații“ (pentru a acoperi astfel voturile iorgheștilor) fuziunea cu Partidul Țărănesc pe baza scrisorii lui I. Mihalache și a hotărât convocarea Congresului general al Partidului Național pentru ziua de 10 octombrie 1926²¹.

În aceeași zi s-a desfășurat ședința Comitetului Central Executiv al Partidului Țărănesc, la care au participat și parlamentarii țărăniști. I. Mihalache a vorbit despre discuțiile avute cu I. Maniu și a scos în evidență principalele elemente ale acordului realizat. Președintele Partidului Țărănesc a rugat pe cei prezenți să voteze „în unanimitate pentru fuziune“. Apoi, V. Madgearu a citit proiectele de program și de statut. În cuvântul său, dr. N. Lupu a susținut că Partidul Țărănesc era „destul de tare să poată rămîne pe propriile-i picioare și să-și continue menirea și rolul său în viața politică a țării“²². El s-a declarat împotriva fuziunii și a cerut ca Partidul Țărănesc „să-și păstreze actuala structură“. De altfel, a spus dr. N. Lupu, singurul organ care putea hotărî fuziunea era congresul general, lăsînd să se înțeleagă că masa țărăniștilor era împotriva contopirii Partidului Țărănesc cu Partidul Național. Comitetul Central Executiv a hotărât cu 27 voturi pentru și 1 contra (dr. N. Lupu) fuziunea cu Partidul Național și a anunțat convocarea Congresului general al Partidului Țărănesc pentru 10 octombrie 1926²³.

Astfel, gruparea ostilă fuziunii suferise un zdrobitor eșec. D-rul N. Lupu s-a simțit dator să explice unui redactor al ziarului „Adevărul“ că prin votul său a vrut să facă „o demonstrație“ nu contra fuziunii ca principiu, ci împotriva „amănuntelor fuziunii“. În mod concret, el declara că era nedrept ca în județele în care Partidul Țărănesc avea organizații mai puternice președinția comitetelor fuzionate să revină unui membru al Partidului Național, ca organizația provincială din Bucovina să fie condusă de Al. Vaida-Voievod și nu de T. Sauciuc-Săveanu, sau ca votul președintelui să decidă în caz de paritate de voturi în Comitetul Central. Dr. N. Lupu dădea asigurări că nu va porni o acțiune separată și că era preocupat de realizarea unui partid „puternic, solidar, unitar și disciplinat“²⁴.

Nu la fel a evoluat situația în Partidul Național. N. Ionga a comunicat lui I. Maniu că nu va putea participa la congres și că hotărârile acestuia vor

²⁰ C. Argetoianu, *Pentru cei de mine*, în Arh. C.C. al P.C.R., fond 104, dos. 8596 f. 154.

²¹ *Fuziunea partidelor național și țărănesc*, în „Adevărul“, XXXIX (1926), nr. 13123 din 28 septembrie.

²² *Fuziunea partidelor țărănesc și național*, în „Aurora“, VI (1926), nr. 1469 din 29 septembrie.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Declarațiile d-lui dr. N. Lupu*, în „Adevărul“, XXXIX (1926), nr. 13123 din 28 septembrie.

fi „nule și neavenite”²⁵. N. Iorga s-a declarat împotriva fuziunii, deoarece el și partizanii lui erau sacrificați în favoarea țărăniștilor²⁶, și a hotărât să-și ia libertatea de acțiune, reconstituind vechiul său partid²⁷. La 6 octombrie C. Argetoianu a anunțat că nu acceptă fuziunea cu Partidul Țărănesc întrucât programul noului partid nu-i inspira încredere.

Congresul Partidului Național și-a început lucrările în dimineața zilei de 10 octombrie în sala Transilvania din București. I. Maniu a făcut un istoric asupra relațiilor dintre Partidul Țărănesc și Partidul Național și a susținut necesitatea fuziunii²⁸. Secretarul partidului a citit proiectele de program și de statut și a prezentat Congresului o rezoluție în favoarea fuziunii. Apoi s-a dat citire scrisorii lui N. Iorga și telegramei expediată de organizația Partidului Național din județul Dolj, prin care se protesta împotriva fuziunii. După scurte discuții, Congresul a aprobat „cu aclamații” fuziunea Partidului Național cu Partidul Țărănesc²⁹.

Congresul Partidului Țărănesc s-a desfășurat în sala Amiciția din Capitală. După ce a vorbit despre discuțiile avute cu I. Maniu și a citit rezoluția Comitetului Central Executiv din 26 septembrie, I. Mihalache a făcut o amplă pledoarie în favoarea fuziunii. El a afirmat că în programul Partidului Național-Țărănesc „nu există absolut nimic care să contrazică programul Partidului Țărănesc” și că partidul fuzionat „merge către aceeași țintă și cu aceleași mijloace de luptă cu Partidul Țărănesc”³⁰. Susținând că „ideologia și principiile Partidului Țărănesc n-au fost date la o parte”, I. Mihalache a recunoscut că unele cadre țărăniste au fost sacrificate. Dar, aprecia președintele Partidului Țărănesc, „fără acest sacrificiu personal, nici nu poate fi vorba de fuziune”³¹. După opinia sa, fuziunea era absolut necesară, întrucât forțele „oligarhice” umneau să izoleze și să distrugă Partidul Țărănesc; în asemenea condiții, situația țărăniștilor devenise „greu de suportat”. El amintea că, cu toate eforturile depuse, Partidul Țărănesc nu reușise să-și întemeieze organizații puternice în Transilvania. I. Mihalache n-a putut trece cu vederea deosebirile de concepție între naționali și țărăniști, însă a susținut că era vorba numai despre o diferență „în tempo al mișcării”. În continuarea lucrărilor Congresului, V. Madgearu a citit proiectele de program și de statut ale Partidului

²⁵ Scrisoarea d-lui N. Iorga, în „Patria”, VIII (1926), nr. 215 din 1 octombrie.

²⁶ N. Iorga, *Memorii*, vol. V, p. 152.

²⁷ N. Iorga, *Manifestul către țară*, în „Neamul românesc”, XXI (1926), nr. 123 din 11 octombrie.

²⁸ Partidul Național-Țărănesc, în „Patria”, VIII (1926), nr. 226 din 14 octombrie.

²⁹ Congresul Partidului Național, *ibidem*, nr. 224 din 12 octombrie.

³⁰ Congresul țărănesc, în „Aurora”, VI (1926), nr. 1481 din 13 octombrie.

³¹ *Ibidem*.

Național-Țărănesc. A luat apoi cuvîntul d-rul N. Lupu, care a declarat că subscris „cu amîndouă mîinile la programul citit” și a afirmat că va vota pentru fuziune. Cei 20 de delegați înscrși la cuvînt au renunțat să mai vorbească, iar Congresul a votat în unanimitate fuziunea Partidului Țărănesc cu Partidul Național.

Peste cîteva zile a fost dat publicității *Manifestul Partidului Național-Țărănesc*, în care, după ce se scotea în relief colaborarea Partidului Național cu Partidul Țărănesc în guvernul Blocului parlamentar și în anii de opoziție — împotriva cabinetului Al. Averescu și a celui prezidat de Ion I. C. Brătianu —, se aprecia că noul partid avea menirea să pună capăt „regimului de dictatură” și să așeze statul român pe „temeliile unei noi ordine de drept”³².

Fuziunea Partidului Țărănesc cu Partidul Național și întemeierea Partidului Național-Țărănesc a avut un puternic ecou în opinia publică și mai ales în cercurile politice. Aprecierile asupra condițiilor în care s-a realizat fuziunea, a rolului și caracterului noului partid au fost dintre cele mai diferite și contradictorii. Național-țărăniștii susțineau că fuziunea celor două partide „constituie cel mai important eveniment de la Unire încoace”³³. În timp ce I. Mihalache socotea că fuziunea era „o izbîndă a democrației și un mare cîștig pentru țară”³⁴, Al. Vaida-Voievod declara: „Ceea ce majestatea sa a dorit: partide mari și omogene, iată s-a împlinit. Țara dispune de Partidul Liberal și de partidul nostru”³⁵.

Exponenții politici ai marii burghezii și ai moșierimii apreciau că întemeierea Partidului Național-Țărănesc „nu numai că nu înseamnă crearea unui organism politic care să reprezinte vreo utilitate pentru viața politică a țării, dar înseamnă perpetuarea, sub o firmă nouă, a aceleiași politici de negațiune și disoluțiune”³⁶. Liberalii și averescanii apreciau, ca și iorghiștii, că, în urma fuziunii, Partidul Național și-a însușit programul și metodele de acțiune ale Partidului Țărănesc. Ziarul liberal „Viitorul” susținea că „Partidul Național a intrat fără condiții în Partidul Țărănesc”³⁷, iar ziarul averescan „Îndreptarea” scria că „țărăniștii sînt accia care și-au impus punctele lor de

³² *Manifestul Partidului Național-Țărănesc*, *ibidem*, nr. 1486 din 18 octombrie.

³³ *Trdiască Partidul Național-Țărănesc*, *ibidem*, nr. 1480 din 11 octombrie.

³⁴ I. Mihalache, *Partidul Național-Țărănesc*, în „Țărănismul”, II (1926), nr. 26 din 17 octombrie.

³⁵ D-l Vaida-Voievod despre noul partid, în „Adevărul”, XXXIX (1926), nr. 13136 din 13 octombrie.

³⁶ *Fuziunea și democrația*, în „Viitorul”, XIX (1926), nr. 5581 din 6 octombrie.

³⁷ *Cum s-a făcut fuziunea*, *ibidem*, nr. 5586 din 12 octombrie.

vedere în mai toate chestiunile principiale”³⁸. Relativ la afirmațiile fuzionatorilor că s-a constituit cel de-al doilea partid de guvernământ, liberalii declarau că Partidul Național-Țărănesc „e departe de a da țării și coroanei garanțiile de ordine și seriozitate cerute, spre a forma al doilea partid de guvernământ”³⁹.

În timp ce partidele burgheze au adresat critici de pe poziții de dreapta la adresa noului partid, organizațiile politice ale clasei muncitoare aveau cu totul alte opinii despre Partidul Național-Țărănesc. Așt socialistii cât și comuniștii au apreciat că fuziunea s-a realizat ca un mare sacrificiu programatic făcut de țărăniști. Liderul socialist Constantin Titel Petrescu scrie că Partidul Țărănesc, „abdicând de la ideile democratice pe care le afișa în program și trîmbița de la tribuna publică, a capitulat pur și simplu înaintea Partidului Național”⁴⁰. La rîndul său, militantul comunist Al. Dobrogeanu-Gherea afirma că, prin actul fuziunii, Partidul Țărănesc „a capitulat” în fața Partidului Național și a „trădat interesele maselor țărănești”⁴¹. Un alt fruntaș al Partidului Comunist din România aprecia că fuziunea Partidului Național cu Partidul Țărănesc constituie „cel mai mare succes de pînă acum al oligarhiei”⁴².

Pentru a aprecia în mod obiectiv sacrificiile făcute de țărăniști și a fixa locul noului partid în viața politică a României, este necesară o analiză atentă a programului Partidului Național-Țărănesc și a conjuncturii politice din anul 1926.

Multe din prevederile programului Partidului Național-Țărănesc erau identice cu cele ale programului votat de Congresul Partidului Țărănesc din octombrie 1924. Se constată, totuși, unele modificări, adăugiri și mai ales omisiuni care, cercetate îndeaproape, ne conduc la concluzii semnificative. Programul Partidului Național-Țărănesc avea la bază principiul burghez al „solidarității naționale”, care venea în evidentă contradicție cu principiul „luptei de clasă” susținut cu ani în urmă de țărăniști. În programul votat la 10

³⁸ D. Maniu și ai săi trec la țărăniști, în „Îndreptarea”, VIII (1926), nr. 236 din 12 octombrie.

³⁹ Surprizele „fuziunii”, în „Viitorul”, XIX (1926), nr. 5587 din 13 octombrie.

⁴⁰ Constantin T. Petrescu, Fuziunea național-țărănistă, în „Socialismul”, XX (1926), nr. 42 din 3 octombrie.

⁴¹ Al. Dobrogeanu-Gherea, Stringerea rîndurilor reacțiunii românești, în „Basarabia roșie”, nr. 5—6 din decembrie 1926 (Arh. ist. centr. a st., fond Min. Prop. Naț., Serv. Presă Externă, dos. 8, f. 38).

⁴² I. Mateescu, Apropierea averescano-național-țărănistă, în „La Fédération Balcanique”, III (1927), nr. 59 din 1 ianuarie.

octombrie 1926⁴³ nu se preconizează abrogarea Constituției din 1923, pe care la vremea respectivă țărăniștii și naționali o declaraseră „de drept nulă”. Aceasta era o serioasă abdicare, întrucât recunoașterea Constituției însemna acceptarea întregii legislații elaborate pe baza acesteia, inclusiv a legii electorale din martie 1926. În programul Partidului Național-Țărănesc nu se mai vorbea — ca în programul din 1924 al Partidului Țărănesc — despre desființarea stării de asediu, a cenzurii, încetarea urmărilor politice ș. a., ceea ce arată că liderii național-țărănești își rezervau dreptul de a utiliza aceste mijloace nedemocratice împotriva clasei muncitoare. S-a suprimat partea referitoare la puterea legiuitoare (care conținea unele idei înaintate, ca dreptul de vot și pentru femei, reprezentare proporțională, referendum, desființarea Senatului). Lipsea, de asemenea, capitolul privitor la puterea executivă (care preconiza o precizare a prerogativelor regelui, pentru ca acesta să nu mai abuzeze de ele). Aceasta pentru că național-țărăniștii nu urmăreau „realizarea democrației pe bazele activității maselor largi populare, ci venirea la putere prin grația regelui”⁴⁴. În programul Partidului Național-Țărănesc nu se vorbea despre reorganizarea poliției și jandarmeriei, noul partid acceptând situația existentă. Țărăniștii au renunțat la dezideratul desființării tribunalelor excepționale, precum și la acela al completării instrucției militare prin exerciții înainte și după terminarea stagiului militar.

Toate acestea nu erau simple omisiuni, ci evidențiau o întreagă concepție politică, la temelia căreia stătea principiul continuității în opera de guvernământ și eventuala utilizare a aparatului de stat contra luptei revoluționare a maselor. Astfel, țărăniștii ștergeau cu buretele multe din declarațiile făcute în parlament și la întruniri publice, precum și unele puncte înaintate din programul Partidului Țărănesc. Noul partid se deosebea de Partidul Național-Liberal prin accentul mai mare pe care-l punea pe respectarea regimului parlamentar-constituțional existent și în primul rând pe libertatea alegerilor.

Țărăniștii au făcut concesii serioase și în privința programului economic. Partidul Național-Țărănesc își propunea revizuirea „administrativă a modului de aplicare a reformei agrare”, pentru a înlătura abuzurile săvârșite, precum și „revizuirea legislativă a acestei legi la timpul oportun convenit împreună” în scopul de a elimina „dispozițiile excepționale cu caracter personal, care privesc mai ales moșiile arendate” și de a reduce proprietățile nearendate la

⁴³ Vezi: *Programul Partidului Național-Țărănesc, în Principiile, programul și statutul votate de congresele extraordinare pentru ratificarea fuziunii partidelor național și țărănesc la 10 octombrie 1926 în București, Tipografia Reforma socială, București (f.a.).*

⁴⁴ I. Podpolnicu, *Al doilea mare partid de guvernământ, sau frontul unic al maselor muncitorești*, în „Lupta de clasă”, I (1926), nr. 2—6 (fără lună).

100 ha, iar fermele la 250—500 ha⁴⁵. Așa-zisa revizuire pe cale legislativă era o demagogie, întrucât noi exproprieri nu se puteau face decât după modificarea Constituției, fapt pe care național-țărăniștii nu-l aveau în vedere. V. Madgearu spunea lui C. Argetoianu că țărăniștii au insistat pentru introducerea acestui paragraf în program ca să nu se spună că au primit fuziunea „fără o vorbă despre expropriere”⁴⁶. I. Maniu a acceptat formula cuprinsă în programul noului partid întrucât aprecia că astfel Partidul Național-Țărănesc va obține mai ușor voturile țărănimii. Pentru a liniști pe cei temători, I. Maniu ținea să precizeze că revizuirea legislativă a reformei agrare „nu intră între problemele actuale ale politicii noastre”⁴⁷, iar Al. Vaida-Voievod declara că nu poate fi „decît o stabilitate în chestiile de proprietate rurală”⁴⁸. Așadar, țărăniștii renunțaseră la un punct cardinal din programul lor, datorită căruia câștigaseră încrederea unei mari părți a țărănimii.

Pentru a sublinia și mai mult politica „porților deschise”, pe care înțelegea să o promoveze Partidul Național-Țărănesc, în program s-a introdus un capitol special privind „colaborarea cu capitalul străin”. O asemenea politică avea să ducă la rezultate economice dezastruoase, la accentuarea dependenței României față de capitaliștii străini.

Semnificativ ni se pare și faptul că paragraful din programul Partidului Țărănesc privitor la politica socială (care conținea unele idei înaintate, ca alianța între clasa muncitoare și țărănime, socializarea unor întreprinderi) a fost înlocuit cu unul intitulat politica muncitorească (în care se făceau referiri numai la îmbunătățirea situației economice a clasei muncitoare).

Se poate conchide că programul Partidului Național-Țărănesc reprezenta un serios pas înapoi față de programul Partidului Țărănesc din 1924, care, la rîndul său abandonase multe din prevederile radicale din anteproiectul de program din 1921. Aceste renunțări nu se datorau doar unor insuficiențe ideologice sau tendinței oportuniste a liderilor Partidului Țărănesc. Ele aveau o bază obiectivă: fiind expresia politică a burgheziei rurale, Partidul Țărănesc, după lungi oscilații și căutări, a sfîrșit prin a accepta colaborarea (care însemna o subordonare) cu burghezia orășenească — reprezentată de Partidul Național — în vederea consolidării orînduirii capitaliste.

⁴⁵ Programul Partidului Național-Țărănesc, loc. cit., p. 9.

⁴⁶ C. Argetoianu, op. cit., dos. 8596, f. 126.

⁴⁷ În jurul programului economic al noului partid. Declarațiile d-lui Iuliu Maniu, în „Patria”, VIII (1926), nr. 230 din 20 octombrie.

⁴⁸ D-l Vaida Voievod despre noul partid, în „Adevărul”, XXXIX (1926), nr. 13136 din 13 octombrie.

Partidul Național-Țărănesc avea un program care conținea și o seamă de revendicări în înfăptuirea cărora erau interesate largi categorii sociale. Cele mai multe dintre acestea erau însă vagi, serbede. C. Argetoianu își exprima opinia că cu programul Partidului Național-Țărănesc în mână „se putea păși, indiferent, spre dreapta sau spre stînga”⁴⁹. Dar, în fruntea acestui partid se afla I. Maniu, care „era el însuși mai mult decît un program”⁵⁰, astfel încît, așa cum practica a demonstrat-o, nu s-a pășit decît spre dreapta.

Întreaga istorie a Partidului Național-Țărănesc a fost străbătută de mari frământări interne, la a căror geneză se afla modul în care s-a înfăptuit fuziunea din octombrie 1926. Acest lucru era firesc, întrucît alături de oameni cu vederi democratice (P. Bujor, C. I. Parhon, M. Ralea, M. Ghelmegeanu, P. Andrei) se aflau aristocrați de sînge și gîndire (M. Cantacuzino, P. Brătășanu, Gh. Lucasievici). La nivelul organizațiilor județene au existat neconținut fricțiuni între aspiranții la funcții și demnități. La o privire mai atentă a organizației Partidului Național-Țărănesc putem constata că aceasta era de fapt secționată în două, că între „naționali” și „țărăniști” au existat dispute cvasipermanente. Alunecarea tot mai spre dreapta a partidului, modul în care el era condus de I. Maniu, precum și atmosfera din interiorul acestui partid, au determinat pe unii fruntași remarcabili ai fostului Partid Țărănesc să părăsească Partidul Național-Țărănesc. Este cazul dr.-ului N. Lupu (1927), al lui C. Stere (1930) și a lui Gr. Iunian (1932). Nu este lipsit de semnificație faptul că toți foștii țărăniști au părăsit Partidul Național-Țărănesc de pe poziții de stînga și că ei au întemeiat noi partide care-și propuneau să reia firul activității Partidului Țărănesc, întrerupt prin fuziunea sa din octombrie 1926.

Întemeierea Partidului Național-Țărănesc a reprezentat un moment de seamă în viața politică a României: s-a produs o limpezire a situației politice, prin crearea unui al doilea mare partid de guvernămînt care va alterna la putere cu Partidul Național-Liberal. În același timp, întregul front politic burghez s-a deplasat spre dreapta. Partidul Național-Țărănesc era așezat la stînga celui liberal; el reprezenta interesele unei burghezii cu o mai slabă putere economică (de aci și orientarea spre o colaborare cu capitalul străin), a unor grupări moșierești, fiind urmat de o mare parte a păturilor mijlocii, în special de țărănime. Prin dispariția Partidului Țărănesc s-a produs „un mare pas spre dreapta al burgheziei oportuniste”⁵¹, care a avut ca efect o mai

⁴⁹ C. Argetoianu, *op. cit.*, f. 124.

⁵⁰ Stanciu Stoian, *Fazele dezvoltării țărănismului în România*, p. 30.

⁵¹ Fuziunea, în „Cultura proletară”, I (1926), nr. 2 din 15 octombrie.

precisă delimitare între organizațiile politice ale clasei muncitoare și cele ale burgheziei.

Curând după întemeierea sa, Partidul Național-Țărănesc a început o vie agitație politică în rândul maselor pentru a face presiuni asupra factorului constituțional în vederea chemării sale la guvern. Punctul culminant al acestei agitații l-a constituit adunarea din mai 1928 de la Alba-Iulia, în urma căreia Partidul Național-Țărănesc și-a netezit drumul spre putere. Ajuns la guvern în toamna aceluiași an, Partidul Național-Țărănesc a sprijinit gruparea burgheză pe care o reprezenta, a promovat o politică nepopulară și antimuncitorească, a înfeudat țara capitalului străin. Guvernarea național-țărănistă a provocat o mare dezamăgire în rândul maselor care umnaseră acest partid.

DIE VEREINIGUNG DER NATIONALEN PARTEI MIT DER BAUERNPARTEI. DIE GRÜNDUNG DER NATIONALEN BAUERNPARTEI

(ZUSAMMENFASSUNG)

Die Vereinigung der Nationalen Partei mit der Bauernpartei und die Gründung der Nationalen Bauernpartei war ein wichtiges Ereignis in der politischen Geschichte Rumäniens in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen.

Nach wiederholten Vereinigungsversuchen gelang es als Folge der Verhandlungen zwischen Iuliu Maniu — dem Führer der Nationalen Partei — und Ion Mihalache — dem Führer der Bauernpartei — in den Monaten Juli — September 1926 zu einem vollständigen Einvernehmen zu gelangen, sowohl in Bezug auf das Programm, als auch betreffend den inneren Aufbau der Nationalen Bauernpartei. Die Vereinigung wurde am 10. Oktober 1926 auf dem Kongress der Nationalen Partei sowie auf dem der Bauernpartei ratifiziert.

Die Vereinigung wurde auf Grund eines Kompromisses geschlossen. Aus einer aufmerksamen Untersuchung des Programms der neuen Partei geht hervor, dass dabei die Bauernpartei mehr Zugeständnisse gemacht hat.

Durch das Verschwinden der Bauernpartei rückte die ganze Front der rumänischen Bourgeoisie nach rechts und es zeichnete sich eine klarere Abgrenzung zwischen den politischen Organisationen der Arbeiterklasse und jenen der Bourgeoisie ab. Die Gründung der Nationalen Bauernpartei führte zur Schaffung der zweiten grossen bürgerlichen politischen Partei, die fähig war, die National-Liberale Partei von der Regierung abzulösen.